

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการศึกษาเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นกิจการทางสังคมที่เกี่ยวพันกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของบุคคลและสังคม โดยส่วนรวม โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา นับได้ว่าได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เพราะผลผลิต (Output) ของสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นบัณฑิตหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ต้องมีส่วนสัมพันธ์กับสังคมเป็นอย่างมาก

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและกว้างขวางตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา โดยที่รัฐบาลได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษากับการพัฒนาประเทศ และได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติขึ้นเป็นแม่บทในการดำเนินงานของประเทศ การอุดมศึกษาก็ได้รับการกำหนดจุดมุ่งหมายนโยบาย และมาตรการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 6 โดยที่รัฐได้ถือว่าสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนและทรัพยากรทางปัญญาระดับสูงของประเทศ (ทพวงมหาวิทยาลัย, 2530)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 3 ข้อ 33 กำหนดไว้ว่า "การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งพัฒนาความเจริญของงานทางสติปัญญาและความคิดเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคมและประเทศชาติ" สถาบันที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีอยู่หลายประเภท ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันวิชาชีพเฉพาะ วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน หรืออย่างเป็นทางการ แต่ละสถาบันเพียงแต่ระบุหน้าที่ของสถาบันไว้ในพระราชบัญญัติของตน แต่อย่างไรก็ตามคณะอนุกรรมการอุดมศึกษาของคณะกรรมการ

วางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาไว้ดังนี้คือ
(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2518)

1. มุ่งพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ
2. ผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพชั้นสูง เพื่อการพัฒนาสังคม
3. เป็นศูนย์กลางการศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่น
4. รักษาและทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ
5. ช่วยพัฒนาบุคคลให้มีศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและช่วยเหลือสังคมที่เป็นสมาชิก

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นสถาบันทางวิชาการที่มีลักษณะเป็นชุมชนวิชาของสังคม งานหลักของมหาวิทยาลัยในด้านวิชาการ จึงมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยจึงต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ที่สังคมมอบหมายให้กระทำอยู่หลายด้านคือ การสอน เพื่อผลิตบัณฑิต พัฒนาสังคม ส่งเสริมคุณภาพของประชากรในสังคม การวิจัย เพื่อบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ และช่วยให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมความรู้ที่สมบูรณ์ขึ้น การบริการทางวิชาการ เพื่อให้ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยแพร่กระจายสู่ประชากรได้กว้างขวางที่สุด จะได้ใช้ประโยชน์ของความเป็นแหล่งวิชาการได้อย่างทั่วถึง และ การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นเสมือนหนึ่งสถาบันทางด้านวัฒนธรรม (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2527) มหาวิทยาลัยนั้นจะทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้เป็นนักวิชาการที่แท้จริงไม่ได้ ถ้ามหาวิทยาลัยไม่เป็นแหล่งวิชาการที่แท้จริงเอง มหาวิทยาลัยจะต้องทำวิจัยเพื่อบุกเบิกแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม จึงจะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ตามความจำเป็นได้ มหาวิทยาลัยจะต้องมีบรรยากาศทางวิชาการที่มีการใช้วิจารณ์อย่างมีเหตุผล หรือมีวิจัยเป็นวิถีชีวิต จึงจะสามารถผลิตบัณฑิตที่มีปัญญาได้ การผลิตบัณฑิตกับการวิจัยจึงเป็นของคู่กัน ต้องประสานส่งเสริมซึ่งกันและกัน (จรัส สุวรรณเวลา, 2528)

ดังนั้น กิจกรรมการวิจัยในมหาวิทยาลัย จึงเป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุนให้เกิดขึ้นและกระทำกันอย่างจริงจังในแวดวงของนักวิชาการ อาจารย์ ที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมบรรดาผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ไว้มากมาย มหาวิทยาลัยจะต้องส่งเสริมสนับสนุน ตลอดจน

เป็นผู้ดำเนินการวิจัยแก่สังคม หากมหาวิทยาลัยไม่ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเป็นพิเศษแล้ว ประเทศชาติก็จะขาดสถาบันที่ทำหน้าที่พัฒนาผู้นำทางวิชาการให้แก่สังคม (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย เกือบจะเรียกได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในประเทศที่มีการเรียนการสอนครบถ้วนในทุกสาขาวิชา อันเป็นการเรียนการสอนที่ครบวงจร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการวิจัยไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 3 ว่าจะพยายามส่งเสริมการวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและความก้าวหน้าของประเทศ (อุทุมพร ทองอุไทย, 2524)

การวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปรากฏความสำคัญเด่นชัด และมีการปฏิบัติจริงมากขึ้นในปลายแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 4 เป็นต้นมา และต่อมาในช่วงปลายของแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 5 (พ.ศ.2528-2529) ได้มีการตื่นตัวในการทำวิจัยมากขึ้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพยายามให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในหมู่คณาจารย์และนักวิจัยมากขึ้น พร้อมทั้งได้บรรจุความสำคัญของการวิจัยไว้ในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ได้มีการระดมความพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก้าวไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยกึ่งวิจัย (Semi-research University) หรือมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530)

สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสถาบันหนึ่งที่มีภารกิจและหน้าที่ครบถ้วนตามที่สถาบันอุดมศึกษาทั่วไปพึงปฏิบัติ ซึ่งได้แก่ ภารกิจทางด้านการบริหาร การจัดการศึกษา การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่มีผลงานวิจัยมากและน่าเชื่อถือ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535)

มหาวิทยาลัยมหิดลถือว่า การวิจัยเป็นภาระหน้าที่หลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย และได้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้มีการวิจัย โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาทางสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเน้นให้เกิดความร่วมมือในการทำ

การวิจัยแบบเครือข่าย เพื่อให้สามารถทำการวิจัยได้อย่างเต็มศักยภาพ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2532)

มหาวิทยาลัยมหิดลมีนโยบายส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาวิทยาการพร้อมทั้ง เทคโนโลยี ของสาขาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและครบวงจร เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ ความก้าวหน้า ทางวิชาการ ประสบการณ์การเรียนการสอน ตลอดทั้งชี้้นำการพัฒนาและการแก้ปัญหาที่สำคัญ ของชาติ จึงมีมาตรการในการสนับสนุนการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยนำผลการวิจัยเหล่านั้น ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ และเผยแพร่งานวิจัยสู่ชุมชนทั้งในประเทศและต่าง ประเทศ และที่สำคัญมหาวิทยาลัยมหิดลได้มีมาตรการสนับสนุนการทำวิจัยถึงขั้นโครงการนำร่อง และเชิงพาณิชย์ เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยด้าน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และการลงทุนของประเทศ (มหาวิทยาลัย- มหิดล, 2534)

จากความเป็นมาและความสำคัญของการส่งเสริมให้มีการวิจัยในมหาวิทยาลัยดังกล่าว โดยมีกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการวิจัย ทั้งในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดลต่างก็มีนโยบายส่งเสริมให้มีการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดลว่ามีสภาพอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสอง มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นแนวทางที่จะปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมการวิจัยให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหิดล ในด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการ โครงสร้างการบริหารการวิจัย การ จัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัย การดำเนินงานและลักษณะกิจกรรม ปัจจัยพื้นฐานเพื่อสนับสนุน การวิจัย ผลงานวิจัยดีเด่น และการเผยแพร่ผลงานวิจัย

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้จะวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของคณาจารย์ และนักวิจัยจะไม่รวมการวิจัยของนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา
2. ข้อมูลสภาพการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดลที่นำมาวิเคราะห์ จะเน้นในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษา การแจกแจงและการแยกกระบวนการ โดยพิจารณาถึงส่วนประกอบในระบบนั้นอย่างเป็นระเบียบตามขั้นตอน

การส่งเสริมการวิจัย หมายถึง กิจกรรมที่สนับสนุนให้เกิดการวิจัย โดยครอบคลุมการจัดให้มีนโยบายและทิศทางการวิจัย แผนงานวิจัยหรือโครงการ โครงสร้างการบริหารงานวิจัย การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัย การดำเนินงานและลักษณะกิจกรรม ปัจจัยพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการวิจัย ผลงานวิจัยดีเด่น และการเผยแพร่ผลงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะได้รับประโยชน์คือ

1. ได้รับทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล

2. ผลการวิจัยจะใช้เป็นแนวทางให้กับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในการจัดการส่งเสริมการวิจัยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลประกอบในการดำเนินการส่งเสริมการวิจัยในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในมหาวิทยาลัยที่มีการส่งเสริมให้มีการทำวิจัยแล้ว และมหาวิทยาลัยที่ยังไม่มี แต่คาดว่าจะมีในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเภทวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา เพื่อกำหนดกรอบในการวิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัย

2. ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากเอกสารต่าง ๆ โดยได้รับความร่วมมือจาก กองส่งเสริมและประสานงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และการสัมภาษณ์หัวหน้ากองส่งเสริมและประสานงานวิจัยด้วยตนเองเพิ่มเติม

3. ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัยมหิดลจากเอกสารต่าง ๆ โดยได้รับความร่วมมือจาก งานส่งเสริมการวิจัยและตำรา กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล และการสัมภาษณ์หัวหน้างานส่งเสริมการวิจัยและตำราด้วยตนเองเพิ่มเติม

4. วิเคราะห์สภาพของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล จากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ รายงานประจำปี รายงานกิจการวิจัย รายงานการประชุมสัมมนา เป็นต้น ที่มีข้อมูลตามที่กำหนดกรอบของการวิเคราะห์ไว้ คือ ด้านนโยบาย แผนงานวิจัย/โครงการ โครงสร้างการบริหารงานวิจัย การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัย

การดำเนินงานและลักษณะกิจกรรม บัณฑิตพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการวิจัย ผลงานวิจัยดีเด่น และการเผยแพร่ผลงานวิจัย และสัมภาษณ์เพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ได้ข้อมูลจากเอกสาร

5. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมการวิจัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล โดยการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

6. ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ในรูปแบบตารางและความเรียง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความเรียงประกอบการบรรยาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย